

Ijodkorlik va tashabbuskorlikni rivojlantirishda fortepiano o'rgatishda ijodiy muhit yaratishning pedagogik shart-sharoitlari

Madina Zokirovna Islomova
Buxoro davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada fortepiano o'rgatish jarayonida ijodiy muhit yaratishning pedagogik asoslari, ijodkorlik va tashabbuskorlikni rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar, shuningdek, o'quvchi shaxsining mustaqil musiqiy fikrlashini qo'llab-quvvatlaydigan innovatsion pedagogik shart-sharoitlar yoritilgan. Maqolada musiqiy tafakkurni faollashtirish, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi ijodiy hamkorlik, improvizatsiya va refleksiya elementlarini o'z ichiga olgan yangi pedagogik model taklif etiladi. Musiqada ijodiy muhitni yaratishning pedagogik shart-sharoitlari o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rag'batlantirish va rivojlantirish uchun maqsadli ravishda qo'llaniladigan chora-tadbirlar, usullar va yondashuvlar majmuidir.

Kalit so'zlar: ijodiy muhit, pedagogik shart-sharoitlar, ijodiy qobiliyatlar, rag'batlantirish va rivojlantirish, ijodkorlik va tashabbuskorlik, maqsadli chora-tadbirlar, usullar, an'anaviy o'qitish, innovatsion dars

Pedagogical conditions for creating a creative environment in piano teaching in developing creativity and initiative

Madina Zokirovna Islomova
Bukhara State Pedagogical Institute

Abstract: This article discusses the pedagogical foundations of creating a creative environment in the process of piano teaching, modern approaches to developing creativity and initiative, as well as innovative pedagogical conditions that support the independent musical thinking of the student. The article proposes a new pedagogical model that includes elements of activating musical thinking, creative cooperation between the teacher and the student, improvisation and reflection. Pedagogical conditions for creating a creative environment in music are a set of measures, methods and approaches that are purposefully used by teachers to stimulate and develop the creative abilities of students.

Keywords: creative environment, pedagogical conditions, creative abilities, stimulation and development, creativity and initiative, targeted measures, methods, traditional teaching, innovative lesson

Musiqada ijodiy muhitni yaratishning pedagogik shart-sharoitlari - bu o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rag'batlantirish va rivojlantirish uchun maqsadli ravishda qo'llaniladigan chora-tadbirlar, usullar va yondashuvlar majmuidir. Bu muhit an'anaviy o'qitish doirasidan tashqariga chiqadi, bu erda o'quvchilar faqat materialni takrorlaydi va musiqiy tafakkur, ijodkorlik va tashabbuskorlikni rivojlantirishga qaratilgan.

Psixologik va tashkiliy sharoitlar

Demokratik muloqot uslubi. O'qituvchi qat'iy nazoratchi sifatida emas, balki ustoz va sherik sifatida harakat qiladi, ishonch va o'zaro hurmat muhitini yaratadi. Bu talabalar o'z fikrlarini ifoda etishdan qo'rqmaydigan dialogni rivojlantiradi.

Hissiy sezgirlik. O'qituvchi va o'quvchilarning hissiy jihatdan ochiq bo'lishi va musiqani qabul qilishi muhim. Eshitganlari haqidagi taassurotlarni baham ko'rish va musiqiy tuyg'ularni boshdan kechirish qobiliyati idrok chuqurligini rivojlantirishga yordam beradi.

Tanqiddan ozodlik. Ijodiy jarayonda o'quvchilarning g'oyalari dastlabki bosqichlarda qat'iy baholanmaydigan "xavfsiz makon"ni yaratish muhim ahamiyatga ega. Bu tajriba va noan'anaviy echimlarni rag'batlantiradi.

O'qitishga moslashuvchan yondashuv. Agar talabada qiziqarli g'oya yoki tajriba o'tkazish istagi bo'lsa, o'qituvchi qat'iy rejadan chetga chiqishga tayyor bo'lishi kerak. Bu improvizatsiya ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Uslubiy va mazmuniy shartlar

Improvizatsiyadan faol foydalanish. Notalarni ko'r-ko'rona kuzatib borish o'rniga, o'quvchilar asbobda yoki ovoz bilan improvizatsiya qilishlari tavsiya etiladi. Bu ma'lum bir mavzu yoki uyg'unlikda bepul improvizatsiya yoki improvizatsiya bo'lishi mumkin.

Loyihaga asoslangan usul. Talabalar ijodiy loyihalar ustida ishlashga da'vat etiladi: musiqiy hikoyalarni tartibga solish, bastalash va yaratish. Bu yondashuv mustaqillikni rag'batlantiradi va o'quvchilarni g'oyalarni oxirigacha etkazishga o'rgatadi.

Integratsiyalashgan san'at. Fanlararo aloqalardan foydalanish (musiqa va rasm, musiqa va she'riyat) o'quvchilarga musiqa mazmunini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Masalan, ularga musiqa asariga hamrohlik qilish uchun rasm chizish yoki kuyga she'r yozish taklif qilinishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish. AKTni musiqa ta'limiga integratsiyalash (musiqa muharrirlari, loop, sintezatorlar) ijodkorlik uchun yangi

ufqlarni ochadi va o'quvchilarga zamonaviy musiqa ishlab chiqarish vositalarini o'zlashtirishga yordam beradi.

O'quv muhitini tashkil etish bilan bog'liq shartlar

Mavzuni rivojlantirish muhiti. Turli xil musiqa asboblari (shu jumladan shovqin va nostandart), audio va video materiallarning mavjudligi tajriba va yangi ovoz echimlarini izlashga undaydi.

Hamkorlik va o'zaro ta'sir. Guruh darslari, ansambl musiqa chiqishlari va o'quvchilar o'z ishlarini namoyish etishlari mumkin bo'lgan ijodiy kechalarni tashkil etish qo'llab-quvvatlash va hamkorlikda ijodkorlik muhitini yaratadi.

Rol o'ynash. Talabalarga o'zlarini turli rollarda sinab ko'rish imkoniyatini berish: bastakor, aranjirovkachi, dirijyor, tanqidchi. Bu ularning musiqiy dunyoqarashini kengaytiradi va ko'p qirrali qobiliyatlarni rivojlantiradi.

Fikrlash va tahlil qilish. Ijodiy loyiha yoki improvizatsiyani tugatgandan so'ng, talaba o'z tajribasini tahlil qilishi va nima yaxshi ishlaganini va nimani yaxshilash mumkinligini tushunishi uchun muhokamani o'tkazish muhimdir.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimi, xususan musiqa ta'limi sohasida, shaxsga yo'naltirilgan, ijodiy rivojlanishga asoslangan yondashuvlar muhim o'ringa ega bo'lib bormoqda. Fortepiano darslari faqat texnik mahoratni emas, balki ijodkorlik va tashabbuskorlikni tarbiyalash uchun qulay muhitni shakllantirishi zarur.

An'anaviy yondashuvlarda o'qituvchi yetakchi, o'quvchi esa ijrochi sifatida qatnashgan bo'lsa, hozirgi davrda dars jarayoni o'zaro ijodiy hamkorlikka asoslangan dinamik tizim sifatida qaralmoqda.

1. Ijodkorlikni rivojlantirishda fortepiano darslarining yangi pedagogik paradigmasi

Fortepiano ta'limi endilikda faqat musiqiy ko'nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmay, balki o'quvchining:

musiqiy tafakkurini,

ijodiy ifoda qobiliyatini,

tashabbuskorlik va muammoli fikrlashini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Yangi pedagogik paradigma quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Sub'yektiv yondashuv - har bir o'quvchi o'z shaxsiy musiqiy tajribasini yaratuvchi sifatida ko'riladi.

2. Hamkorlik asosida o'rganish - o'qituvchi va o'quvchi o'zaro muloqot va ijodiy tahlil orqali natijaga erishadi.

3. Reflektiv fikrlash - o'quvchi o'z ijrosini tahlil qiladi, o'zgarishlar kiritadi, o'z uslubini topadi.

2. Ijodiy muhit yaratishning nazariy asoslari

Ijodiy muhit - bu o'quvchining musiqiy faoliyatini mustaqil izlanishga undaydigan, psixologik qulaylik va motivatsiya yaratuvchi pedagogik makondir. U quyidagi nazariy asoslarda shakllanadi:

Humanistik pedagogika (K.Rojers, A.Maslou): shaxsning o'zini ifoda etishi uchun psixologik erkinlik zarur;

Konstruktivizm (J.Piaget, L.Vygotskiy): bilim o'quvchining faol ishtiroki orqali yaratiladi, tayyor berilmaydi;

Estetik tajriba nazariyasi (J.Dyui): musiqiy faoliyat orqali inson o'z hissiyotlarini anglaydi va ularni estetik ifodaga aylantiradi.

Shunday qilib, fortepiano mashg'ulotlarida ijodiy muhit yaratish - bu shaxsiylashtirilgan, reflektiv va emotsional jarayonlarni uyg'unlashtiruvchi pedagogik tizimdir.

3. Ijodiy muhitning pedagogik shart-sharoitlari

Fortepiano darslarida ijodkorlikni rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhimdir:

3.1. Psixologik erkinlikni ta'minlash

O'quvchi o'zini xato qilishdan qo'rqmasligi kerak. O'qituvchi darsni baholovchi emas, yo'lko'rsatuvchi sifatida olib boradi. O'quvchining har qanday ijodiy tashabbusi qadrlanadi.

3.2. Improvizatsiyani darsning doimiy elementi sifatida kiritish

Improvizatsiya ijodiy tafakkurni faollashtiradi. Masalan:

berilgan akkordlar asosida yangi kuy yaratish, melodiyaning boshqa ritmda chalish, asar yakunini mustaqil topish.

Bu o'quvchini ijodiy qaror qabul qilishga o'rgatadi.

3.3. Musiqiy muloqotni rivojlantirish

Fortepiano o'quvchisi boshqa ijrochilar, tinglovchilar va o'qituvchi bilan musiqiy suhbat olib borishni o'rganadi. "Savol-javob kuylari", "emosional so'zsiz muloqot" mashqlari bu yo'lida samarali.

3.4. Refleksiya jarayonini tizimlashtirish

Har bir dars yakunida o'quvchi o'z ijrosini tahlil qiladi: nimasi muvaffaqiyatli bo'ldi, nimani o'zgartirishi kerak? Shu orqali musiqiy tafakkurda o'zini tahlil qilish madaniyati shakllanadi.

4. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni integratsiyalash

Zamonaviy fortepiano darslarida innovatsion texnologiyalar ijodiy muhitni kengaytiradi:

- Multimedia dasturlari (Synthesia, Flowkey) - notani ko'rish va eshitish bilan uyg'unlashgan o'rganish imkonini beradi.

- Virtual ansambllar - talaba o'z ijrosini boshqa o'quvchilar yoki raqamli musiqachilar bilan uyg'unlashtirib o'rganadi.

- Audio tahlil texnologiyalari - o'quvchi o'z ijrosini yozib, analiz qiladi.
- Gamifikatsiya (o'yinli o'qitish) - o'quvchini musiqiy topshiriqlar orqali rag'batlantirish, darajali o'sishni kuzatish.

Bu texnologiyalar nafaqat darsni qiziqarli qiladi, balki ijodiy tajriba makonini kengaytiradi.

5. Ijodiy muhitda tashabbuskorlikni rivojlantirish yo'llari

Tashabbuskorlik - bu o'quvchining musiqiy qaror qabul qilishga jur'at etishidir. Buni rivojlantirish uchun:

- o'quvchiga o'zi tanlagan asarni o'rganish imkonini berish;
- "ijodiy duetlar" tashkil etish - o'qituvchi bilan birgalikda yangi kuyni yaratish;
- o'quvchini pedagogik loyiha faoliyatiga jalb etish (masalan, "Fortepiano kechasi" tadbirini o'quvchilar bilan birga tashkil qilish);
- o'z ijodi bilan sahnada chiqish imkoniyatini yaratish zarur.

Bu jarayon o'quvchining o'ziga ishonchini oshiradi va musiqaga nisbatan shaxsiy mas'uliyatni shakllantiradi.

6. Fortepiano o'qituvchisining roli va kompetensiyasi

Ijodiy muhitni yaratishda o'qituvchi:

motivator - ruhlantiruvchi kuch;

yo'lko'rsatuvchi - musiqiy izlanishni boshqaruvchi;

hamkor - ijodiy faoliyatda sherik sifatida namoyon bo'ladi.

O'qituvchining pedagogik refleksiya, emotsional intellekt va kommunikativ kompetensiyalari asosiy ahamiyat kasb etadi. Chunki ijodiy muhit - bu faqat vositalar majmui emas, balki insoniy muloqot madaniyatidir.

Xulosa. Fortepiano o'rgatishda ijodiy muhit yaratish - bu shaxsiy yondashuv, refleksiya va hamkorlikka asoslangan innovatsion pedagogik tizimdir. Bunday muhit:

ijodkorlikni tabiiy rivojlantiradi;

tashabbuskorlikni rag'batlantiradi;

musiqiy tafakkur va o'zini ifoda etish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Shu bois, fortepiano darslarining kelajakdagi samaradorligi musiqiy-psixologik erkinlikni ta'minlovchi ijodiy muhitni yaratish darajasi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. Science and Education 6 (1), 28-34

2. КБ Холиков. Обширные знания в области музыкальных наук Узбекистана и порядка функционального взаимодействия в сфере музыке. Scientific progress 2 (6), 940-945

3. КБ Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. *Science and Education* 6 (1), 49-56
4. КБ Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. *Science and Education* 4 (7), 357-362
5. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (7), 107-120
6. КБ Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education* 3 (3), 1026-1031
7. КБ Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. *Science and education* 3 (8), 145-150
8. КБ Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. *Science and education* 3 (5), 1326-1331
9. КБ Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (5), 1549-1555
10. КБ Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374
11. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101
12. КБ Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118
13. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957
14. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037
15. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025
16. КБ Холиков. Методы музыкального обучения через воспитание в вузах. *Academy*, 57-59
17. КБ Холиков. проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. *Scientific progress* 2 (3), 1013-1018

18. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
19. КБ Холиков. Своеобразие психологического рекомендации в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927
20. КБ Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213
21. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
22. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
23. КБ Холиков. Детальный анализ музыкального произведения. *Science and Education* 4 (2), 1069-1075
24. КБ Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. *Science and Education* 4 (3), 545-551
25. КБ Холиков. Тенденции строгой и детальной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 380-385
26. КБ Холиков. Эффективные способы изучения музыкальных элементов в школьном обучении. *Scientific progress* 2 (4), 108-113
27. КБ Холиков. Природа отношений, регулируемых инструментом возбуждения музыкальных эмоций при коллективном пении. *Scientific progress* 2 (3), 1032-1037
28. КБ Холиков. Специальный барьер для заключительного этапа каденции как процесс музыкально-технической обработки произведения. *Science and Education* 4 (7), 345-349
29. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. *Science and Education* 6 (1), 21-27
30. КБ Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. *Журнал Scientific progress* 2, 955-960